

СТОЛИЦІ УКРАЇНИ У ХХ СТОЛІТТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню історії перенесення столиць України до різних міст та їх класифікації

Ключові слова: столиця України, українська державність, ХХ століття.

Abstract

The article is devoted to the study of the history about changing the capitals of Ukraine into different cities and its classification.

Keywords: the capital of Ukraine, Ukrainian statehood, XX century.

Історія України насичена яскравими сторінками як блискучих перемог, так і болісних поразок. Стрижнем боротьби українського народу завжди було прагнення мати свою незалежну державу. Особливої гостроти ця боротьба набуває на початку ХХ століття. Саме тоді були закладені історичні підвалини української державності, які були сформовані видатними діячами національно-визвольного руху і задекларовані в програмних документах національних політичних партій, що утворювалися на українських землях на початку ХХ століття. Внаслідок краху Російської і Австро-Угорської імперій українці розпочали свій нелегкий державотворчий шлях. Драматизм боротьби можна проілюструвати історією змін розташування української столиці.

Столицею називають головне місто держави, в якому зазвичай розташовані вищі органи влади та управління: резиденція глави держави, парламент, центральні міністерства і відомства, органи верховної судової влади.

Виникнення столиць тісно пов'язане з історією утвердження державності, тому для кожної столиці є своя історія становлення і подальшого розвитку. За походженням столиці поділяються на родові, історичні міста, штучні та ситуативні столиці.

В роки Української національно-демократичної революції 1917-1921 рр. столицею проголошеної Українською Центральною Радою УНР стає Київ, який з давніх-давен був політичним і культурним центром нашого народу. Однак більшовики, які внаслідок збройного перевороту захопили владу в Петрограді, не збиралися втрачати Україну. За ініціативою більшовицького уряду – Ради народних комісарів на чолі з В. Леніним і при підтримці більшовицьких військ в грудні 1917 р. у Харкові була проголошена Українська Народна Радянська Республіка із столицею, зрозуміло, у місті Харків, де більшовики мали велику підтримку, на відміну від Києва, який вороже поставився до більшовицького популізму. Однак Харків побув столицею недовго. Внаслідок військової допомоги Німеччини й Австро-Угорщини Українська Народна Радянська Республіка недовзі була ліквідована.

Після повалення УЦР Українська Народна Республіка трансформувалася в Українську державу у формі Гетьманату на чолі із Павлом Скоропадським. Столиця залишилася в Києві. Гетьманат проіснував недовго і був повалений внаслідок повстання, організованого Директорією, яка проголосила про відновлення Української Народної Республіки. В процесі запеклої боротьби за збереження своєї державності столиця УНР кілька разів змінювала своє розташування. Український уряд у 1919 р. під натиском наступу Червоної армії змушений був виїхати з Києва. Столицями на короткий термін стали Вінниця, Коростень, Кам'янець-Подільський.

На західноукраїнських землях внаслідок розпаду Австро-Угорської імперії українці теж розпочали боротьбу за власну державність. Столицею проголошеної ЗУНР стало місто Львів, де був створений

український уряд – Державний секретаріат. Внаслідок невдалої для українців боротьби з поляками столиця ЗУНР вимушено переїжджала до Тернополя і Станіславова (нині Івано-Франківськ). Зрештою 22 січня 1919 р. у Києві урочисто був проголошений Акт злуки УНР та ЗУНР. Столицею Української соборної держави закономірно став Київ.

В силу низки причин Українська національно-демократична революція 1917-1921 рр. зазнала поразки. Столицею проголошеної більшовиками Української Соціалістичної Радянської Республіки стане Харків, який перебуватиме в цьому статусі до 1934 р., коли столиця радянської України буде перенесена до Києва. Це відповідатиме історичній традиції і прагненню більшовицької влади затвердити свій загальноукраїнський статус.

Західноукраїнські землі після Першої світової війни опинилися у складі Польщі, Румунії та Чехословаччини. Але навіть за таких обставин українці не переставали мріяти про власну державу. Тому у 1939 р. на землях Закарпаття виникла Карпатська Україна зі столицею у місті Хуст. Правда, історія її існування була зовсім короткою – кілька годин. Попри це, проголошення незалежної держави мало велике історичне значення бо продемонструвало непоборне прагнення населення краю до воз'єднання в єдиній Українській державі.

В період Другої світової війни після нападу Німеччини на СРСР 30 червня 1941 р. у Львові члени Організації українських націоналістів під проводом Степана Бандери проголосили Акт відновлення Української державності і створили український уряд, який очолив Ярослав Стецько. Тому можемо вважати, що столицею проголошеної держави стало місто Львів. Однак німецьке командування поставилося вкрай негативно до подібної ініціативи. У плани А. Гітлера не входило творення Української держави. 5 липня 1941 р. гестапівці заарештували С. Бандеру, Я. Стецька, а також близько 300 членів ОУН(б), з яких 15 було розстріляно. А у вересні розпочалась нова хвиля репресій арештів.

В роки німецької окупації ще одне місто можемо розглядати як українську столицю. З більшої частини окупованих земель німецьке командування створило «рейхскомісаріат Україна» з центром у місті Рівне. Саме там розташовувалась резиденція рейхскомісара України Еріха Коха – одного із найбільш жорстоких і наполегливих провідників нацистської колоніальної політики на Сході.

Після відновлення радянської влади столицею Української Радянської Соціалістичної Республіки знову стало місто Київ.

Отже, історія переміщення української столиці у буремному ХХ столітті здебільшого пов'язана з драматичними подіями. Українці мали кілька ситуативних столиць – Вінницю, Коростень, Кам'янець-Подільський, Тернопіль, Станіславів, Хуст; кілька штучних столиць, проголошених окупантами, – Харків, Рівне. Але зрештою українська столиця повернулася до Києва – історичного місця сили українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінграновський М. Чотирнадцять столиць України. Короткі нариси з її історії. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://ukrlife.org/main/prosvita/14capitals.html>
2. Новий довідник: Історія України. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – 736 с.
3. Субтельний О. Україна: історія / Пер. з англ. Ю. І. Шевчука; Вст. ст. С. В. Кульчицького. – К.: Либідь, 1991. – 512 с.

Чечельницька Анастасія Антонівна – студентка групи ІПІ-186, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця e-mail: stasychee@gmail.com

Алла Борисівна Пономаренко – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : allapon96@gmail.com

Chechelnit'ska Anastasia – Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail: stasychee@gmail.com

Ponomarenko Alla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Department of Social and Political Sciences, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia, e-mail: allapon96@gmail.com